

Δεκαεννιά αναφορές στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη

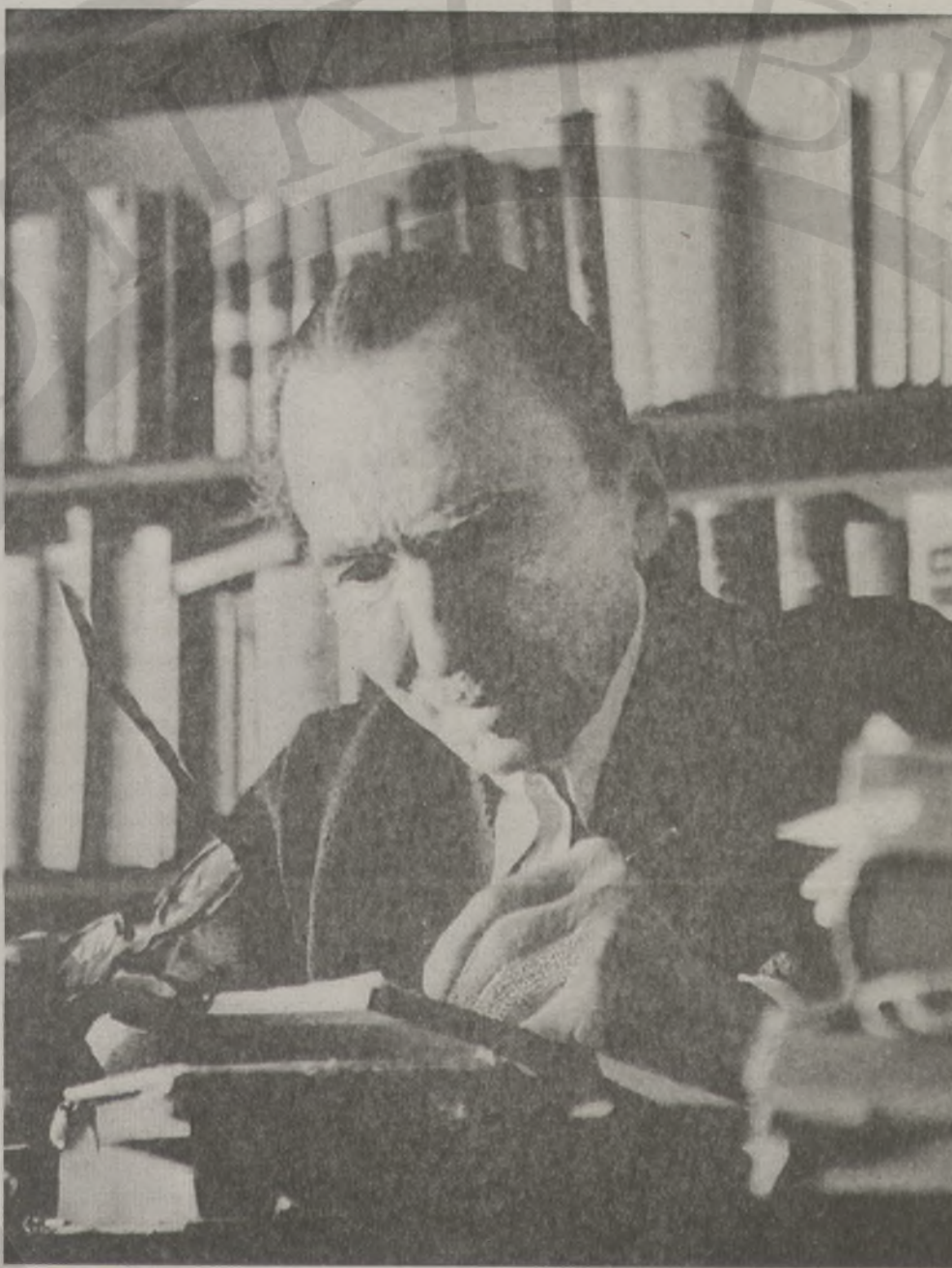
ΔΡ. ΑΡΤΕΜΗΣ Μ. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ *

» Για τη σχέση του με το φυσικό περιβάλλον και τη ζωή

Μεγάλωσα, ανδρώθηκα και εναισθητοποιήθηκα, όπως και οι περισσότεροι, με το συγγραφικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη, που με έχει επηρεάσει και συνεχίζει να με επηρεάζει -συναισθηματικά, ψυχολογικά και ιδεολογικά- εντονότατα. Τα συναισθήματα, τα ιδεολογήματα και τα μηνύματα που εκπέμπονται από τα έργα του "τάραξαν" τα εφηβικά μου χρόνια και μου άνοιξαν νέους δρόμους και τρόπους στοχασμού, προβληματισμού και σκέψης.

Συγκεκριμένα, η σχέση του με τη φύση και οι φιλοσοφικές αναφορές σ' αυτήν, "χάραξαν" βαθιά και "διαμόρφωσαν" αποφασιστικά την περιβαλλοντική μου συνείδηση και ευαισθησία και αργότερα προσανατόλισαν την επιστημονική μου εξέλιξη προς την οικολογία και στις σχέσεις της με την κοινωνία, την οικονομία, την παιδεία και την πολιτική. Οι ολιστικές του απόψεις και θέσεις για τον άνθρωπο, τη φύση, την κοινωνία και τη ζωή, με τον αυθόρμητο και παρορμητικό-λογотεχνικό-τρόπο έκφρασης και διατύπωσης τους, αναστάτωναν συγκινησιακά τον ψυχοσυναισθηματικό μου κόσμο, διαμορφώνοντας μια "ιδεολογία", που, από τότε (καλώς ή κακώς) καθορίζει τον τρόπο που σκέφτομαι, στοχάζομαι, συνδιαλέγομαι, επικοινωνώ και ζω. Ταυτόχρονα άμβλυνη "μέσα μου" την -κοινή για τους περισσότερους θνητούς- "φοβία για τον θάνατο", μέσω διεύθυνσης των βιωμάτων, ιδεών, αξιών και οραμάτων του, στις σκοτεινές, αλλά και φωτεινές πτυχές της ανθρώπινης ψυχής.

Οι αμφίπλευρες αυτές πτυχές των ιδεών και ερμηνειών του, που μέσω της ανάγνωσης των έργων του, εισχωρούν στην άβυσσο της ανθρώπινης ψυχής, ξεκαθάρισαν, ψυχαναλυτικά και ιδεολογικά, τις οπτικές μου, για τις σχέσεις ανθρώπου - φύσης - κοινωνίας και ζωής βοηθώντας με να ατενίζω τον κόσμο αισιόδοξα.

Ωστόσο, ο Νίκος Καζαντζάκης "ταξιδεύοντας" και γνωρίζοντας καινούργιες χώρες, αρχαιολογικούς χώρους, ιδέες και ανθρώπους, μελέτησε, σε βάθος και Ιστορία, Μυθολογία, Αρχαιολογία και άλλες περιοχές της γνώσης, σε σχέση, πάντα με την περιβάλλουσα φύση, η οποία, γνωστικά, επηρεάζει τις ερμηνείες τους. Αλλωστε οι επιστήμες αυτές εξορισμού συνδέονται διεπιστημονικά με το φυσικό τοπίο και το περιβάλλον, διασύνδεση που διαμορφώνει τον χώρο και τρόπο λειτουργίας των "Περιβαλλοντικών Επιστημών".

Εκείνο όμως που δεν είναι γνωστό είναι ότι ο Καζαντζάκης -φύση ανήσυχη, ερευνητική και αφαιρετική- μελέτησε και φυσικές επιστήμες, "αρχές" των οποίων διατυπώνονται -πυκνά βέβαια- υπό μορφή αφορισμών στο γιγάντιο, φιλοσοφικά, έργο 98 σελίδων "ΑΣΚΗΤΙΚΗ", σε εκδόσεις Ελένης Ν. Καζαντζάκη, που πρωτοκυκλοφόρησε το 1927 και

αποτελεί τον σπόρο απ' όπου βλάστησε όλο το έργο του.

Ομως η διατύπωση θεμελιακών νόμων της φύσης στην "ΑΣΚΗΤΙΚΗ" του στηρίχθηκε και στην "εμπειρία" της καθημερινότητας και στη "δαισθητική - εννοιακή σύλληψη" των εννοιών τους, γνωστική τάση την οποία αποδέχεται και εντάσσει στις μεθοδολογίες της και η σημερινή "Διδακτική των Φυσικών Επιστημών".

Ετσι διατυπώνει ακριβείς αφορισμούς για το μετασχηματισμό ύλης σε ενέργεια, την εντροπία, τον μεταβολισμό και την αποσύνθεση της ύλης, την εξέλιξη της ζωής και άλλες έννοιες των φυσικών επιστημών. Αλλωστε και ο μεγάλος δάσκαλος και νομπελίστας της Φυσικής Richard Feynman, στο βιβλίο του "Ο χαρακτήρας του φυσικού νόμου" σημειώνει ότι και «η διαίσθηση, βασισμένη στην εμπειρία των καθημερινών γεγονότων, οδηγεί σε λογικές ερμηνείες, για όσα συμβαίνουν στη φύση».

Ωστόσο, ιδιαίτερη είναι και

η σχέση του Καζαντζάκη με το φυσικό τοπίο και περιβάλλον της Κρήτης, που σηματοδοτείται από χρώματα και ήχους της φύσης, όπως κελαηδίσματα και τιτιβίσματα πουλιών και όπως αυτά συνθέτουν μια μουσική που "ντύνει" ηχητικά τη μαγεία της φύσης.

Οι προσεγγίσεις αυτές στη σχέση του Νίκου Καζαντζάκη με τη φύση, τις φυσικές επιστήμες και το περιβάλλον, αλλά και την ελευθερία της ύπαρξης και την αισθητική της

φύσης επισημαίνονται στις παρακάτω δεκαεννέα αναφορές στο έργο του, που θα παρουσιαστούν ΜΟΥΣΙΚΟΠΟΙΗΤΙΚΑ, σε ειδική εκδήλωση του Δήμου Κισιάμου, τη Δευτέρα 7 Δεκεμβρίου, στο Καστέλι Κισιάμου, στις 7 το απόγευμα, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Δήμου Κισιάμου. Οι αναφορές αυτές είναι:

1η αναφορά στην "αξία του φυσικού περιβάλλοντος", ως αισθητηριακής, επικοινωνιακής και διαλεκτικής σχέσης ανθρώπου - φύσης.

2η αναφορά στο παθητικό, ακόμη και σήμερα, σχολείο και στην αναγκαιότητα σύνδεσής του με τη φύση και τη ζωή.

3η αναφορά στην κινητική -σωματική έκφραση και όπως αυτή εναρμονίζεται με την αισθητική της περιβάλλουσας φύσης.

4η αναφορά στην οικολογική συνείδηση και στην περιβαλλοντική ευθύνη ως σπριρριτικών πυλώνων προστασίας του περιβάλλοντος.

5η αναφορά στον πλανήτη Γη, ως σεβάσμιο, κοινόχρηστο χώρο όλων των ανθρώπων που τον κατοικούν.

6η αναφορά στους νόμους της φύσης και της ζωής.

7η αναφορά στην ανθρώπινη δυνατότητα για διερεύνηση των φαινομένων της φύσης και προσδιορισμού των νόμων της.

8η αναφορά στους βιολογικούς μηχανισμούς αποσύνθεσης των φθαρτών, ζωντανών, οργανισμών.

9η αναφορά στη ροή και ανακύκλωση ύλης και ενέργειας.

10η αναφορά στη βιολογική εξέλιξη και αλληλεξάρτηση των ειδών.

11η αναφορά στην πραγματική σημασία της οικονομικής ανάπτυξης και στη ματαιότητα του "εύκολου" πλούτου.

12η αναφορά στο αιώνιο, μεταφυσικό ερώτημα που αφορά τη σχέση ανάμεσα στην περιβάλλουσα φύση και στη θεϊκή υπόσταση του δημιουργού της.

13η αναφορά προσφυγής στον θεό ως δύναμη ψυχικής αυτοπεποίθησης και λύτρωσης.

14η αναφορά στο πάθος για τη δυσκολοκατάκτητη χωρίς όρους, ελευθερία.

15η αναφορά στο ύψιστο-φιλοσοφικά και υπαρξιακά-γνωμικό:

«Δεν ελπίζω τίποτα
Δε φοβάμαι τίποτα
Είμαι ελεύθερος»

που συνιστά το παγκόσμιο αναζητητικό οδοιπορικό κάθε γνήσιας και προβληματισμένης ύπαρξης και το οποίο είναι χαραγμένο στον τάφο του.

16η αναφορά στην άβυσσο της ανθρώπινης ψυχής.

17η αναφορά στην αξεδιάψαστη "δίψα του για ζωή".

18η αναφορά στην υπέρβαση της ανθρώπινης ύπαρξης.

19η αναφορά στην ισορροπία, διατήρηση και σωτηρία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος μέσα από την ενότητα των μελών της ανθρώπινης - πλανητικής κοινότητας, που μπορεί να αντιμετωπίσει τα οξυμένα περιβαλλοντικά προβλήματα του πλανήτη μας.

Στην εκδήλωση αυτή θα καιρετήσει η Καίτη Βουρδουμπά, πρόεδρος του Συλλόγου Αποφοίτων Ελληνογαλλικής Σχολής Χανίων και θα μιλήσουν ο Σήφωπος Μιχελογιάννης, εκπαιδευτικός της Επιτροπής Εκπαιδευτικών Φίλων Νίκου Καζαντζάκη καθώς και η δημοσιογράφος Φωτεινή Σεγρεδάκη.

* M.Sc., M.R.D., M.Ed.
καθηγητής Φυσικών και Περιβαλλοντικών Επιστημών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Αθανασάκης Α., Παιδαγωγικές Κατευθύνσεις Φυσικών Επιστημών, ΣΑΒΑΛΛΑΣ, Αθήνα 1995.
2. Αθανασάκης Α., Διαδικασίες μάθησης φυσικών επιστημών μέσα και έξω από το σχολείο, ΧΡ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα 2008.
3. Ανδρεαδάκη Ο., Τσατσάκη Κ., Καμαρίτη Ε., Νίκος Καζαντζάκης: μια κρητική ματιά, ΡΟΔΟΜΗΛΙΑ, Ηράκλειο 2013.
4. Ελευθερίου Γ., Η Ασκητική του Νίκου Καζαντζάκη και οι Φυσικές Επιστήμες, ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, τ. 152, Αθήνα 1998.
5. Καζαντζάκης Ν., Ασκητική, ΕΛΕΝΗ Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ, Αθήνα 1945.
6. Καζαντζάκης Ν., Οδύσσεια - Ο Καπετάν Μιχάλης - Βίος και Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά - Αναφορά στον Γκρέκο - Ο Χριστός ξανασταυρώνεται, Εκδ. Καζαντζάκη (Πάτροκλος Σταύρου), Αθήνα 2010.
7. Kazantzakis, Im Zauber der griechischen Landschaft, HEYNE EX LIBRIS, Munchen 1985.
8. Hewitt G.P., Οι έννοιες της φυσικής, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ, Ηράκλειο 1982.
9. Einstein A., Infeld L., Η εξέλιξη των ιδεών στη Φυσική, ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα 1969.
10. Feynman R., Ο χαρακτήρας του φυσικού νόμου, Αθήνα 1985